

KRST PRI SAVICI

1. Pred pesnitvijo Krst pri Savici je posvetilni sonet Matiji Čopu. Kaj izpoveduje lirski subjekt?

Lirski subjekt izpoveduje svojo veliko žalost ob izgubi svojega dragega prijatelja, ki mu je bil tudi mentor, lektor in občasen vir idej. Pomagal mu je na primer spisati del njegove najboljše pesnitve, ki mu jo je po njegovi prerani smrti v Savi tudi posvetil.

Svojo izgubo dragega prijatelja primerja s Črtomirovo izgubo vsega smisla življenja na tem svetu, njemu je umrla njegova vera; Prešernu pa je umrl njegov najboljši prijatelj, Matija Čop. Objokuje tudi izgubo svojih visokoletečih misli, kot jih ozači sam v uvodnem sonetu, zaključí pa z mislijo, da si bo njegovo bolno in trpeče srce brez Čopove opore opomoglo šele, ko bo legel k večnemu počitku.

2. Opiši zgradbo Uvoda in zgradbo Krsta.

Uvod je Prešeren sestavil iz 45 trivrstičnih kitic, ki jim sledi sklepna kvartina (štirivrstična kitica). Povezuje jih stopica, ki je v celotnem Uvodu jamb, in verz, ki je laški enajsterec.

Uvod se prične z opisom trenutnega stanja na bojiščih in tedanjih 'političnih razmer', temu pa dokaj skokoma sledi prizor spopada v Ajdovskem gradu in njegovega izida; iz napovedi teme torej skokoma preskoči na dogajanje, ki pa se nato ne stopnjuje tako skokoma, temveč postopoma. Seveda ni zaradi postopnosti to stopnjevanje nič manj mojstrsko in na bralca vpliva še močnejše, kot bi morda morebitno skokovito prehajanje iz dogodka v dogodek, nepopustljiva napetost kaže na Prešernovo neprekosljivo mojstrstvo v stopnjevanju dogajanja.

Temu delu sledi krst, ki je sestavljen iz skupno 106 kitic, ki pa niso tercine kot v Uvodu, temveč so oktave (sestavljene iz osmih verzov). V tem delu pesnitve se ne pojavi zaključna kitica z odstopanjem glede na število vsebovanih verzov, vsebuje pa nekakšno vrsto vložnega dramskega besedila. Tu pravzaprav ne gre za dramsko besedilo, bolj za to, da Prešeren določi točno tisto osebo, ki je nekaj izgovorila/povedala in se ne ozira na takratno dogajanje v okolici, v ospredje postavi pogovor med Črtomiro, Bogomilo in Duhovnim, ki je zapisan v 32 kiticah Krsta.

Ta 'pogovor' se konča sedem kitic pred koncem pesnitve; v teh sedmih kiticah je zapisan zadnji del razpleta in celotna razsnova.

3. Za kaj se bojuje Črtomir? Kdo je njegov nasprotnik in za kaj se bojuje on?

Črtomir je v pesnitvi predstavljen kot poganski vojskovoja, ki vodi še poslednjo četico pogumnih vojščakov v boj za ohranitev njihove vere. Menim, da Črtomir v obstanku vere vidi tudi možnost za nadaljen obstanek na svetu z Bogomilo, saj se globoko v svojem srcu zaveda, da jima tisti, ki jima vsiljujenjo svojo vero ne bodo dovolili, da bi ostala skupaj in srečna do konca dni. Njegov boj pa se ne odvija samo na najbolj osnovni ravni, ki bi bila vidna vsem; sam zase želi obdržati svoje zavedanje, da so ljudje, ki jih vodi, lahko svobodni le v vseh pomenih besede, polovična svoboda, ki bi jim jo z novo vero vsilili pokristjanjevalci z Valjhunom, sinom Kajtimara, na čelu, se mu ne zdi sprejemljiva.

S svojim bojem želi tudi izpolniti neizrečeno obljubo očetu, da bo ohranil domovino takšno, kakršno mu jo je zapustil.

Njegov nasprotnik je sicer predstavljen v osebi Valjhuna, ki vodi vojsko kristjanov v spopad, a ta ni tisti, ki je resničen Črtomirov sovražnik. Tu se poganski junak srečuje s sovražnikom, ki ga nikakor ne more nadvladati. Ta njegov sovražnik, oziroma, lepše povedano nasprotnik, je krščanka vera in ideja, ki stoji zanjo: da so vsi neverujoči ali verniki, ki niso njihve vere, le nižja

oblika ljudi/človeka, ki jo je treba pokončati ali pa pokristjaniti za vsako ceno. Največja razlika med bojem z idejo in bojem z Valjhunom pa je v tem, da je Valjhuna popolnoma preprosto poraziti, potrebno je le zbrati dovolj veliko vojsko, ki se bo mogla zoprestaviti njegovi sili in že z drobnim rezilom je mogoče izničiti njegovo grožnjo; ideje pa ni mogoče ne poraziti ne iztrebiti, niti od zunaj zaustaviti, zaustavi se lahko le sma, a še to le v dveh primerih, ali je dosegla slehernega človeka in se sploh ne more več širiti, ali pa jo ljudje, ki jo podpirajo, spoznajo za ne vredno svojega truda in začnejo verjeti v nekaj drugega.

S čim takšnim se Črtomir nikakor ni mogel spopasti, lahko je prepričal svoje ljudi, da so šli v boj proti pokristjanjevalcem, saj so ti predstavljali precejšnjo grožnjo njihovi neodvisti, ni pa mogel prepričati kristjanov, da je njihova vera neresnična, konec koncev je bil le vojaški poveljnik, ne pa največji retorik in najspretnjši voditelj, kar bi moral biti, če bi želel slaviti zamgo nad kristjanstvom.

Poveljnik krščanskih čet Valjhun se kot predstavnik krščanstva in njegovih vernikov bori za to, da bi pogani čim prej uvideli svojo zмотo in se dali krstiti. Sam veliki vojskovodja najbrž nezavedno ljudi zavezuje tudi k plačevanju mnogih dajatev Cerkvi, na katere ga idejni voditelji vojne gotovo niso opomnili, saj jim ni bilo v interesu, da bi izpostavili dejstvo, da je potrebno Cerkvi plačevati precejšnje dajatve, poganski bogovi pa se zadostijo že z daritvijo živil, saj so očitno dovolj pametni, da so uvideli, da denarja ni mogoče jesti.

Kljub temu pa se Valjhunov boj nikakor ne naslanja le na slabe in prikrite namene, saj vsi kristjani v bitki trdno verjamejo, da jim nasprtnikova vojska skuša preprečiti pokristjanjevanje ljudi, ki jih predstavljajo in da jim s tem odrekajo tudi odrešenje, ki jim pripada po zapovedih njihovega edinega in pravega Boga.

Izgleda, da jim je nekdo pozabil povedati, da odrešenja ni, da mora vsak s svojimi dejanji živeti do konca svojega življenja, da neka nevidna in popolnoma brezosebna ter neotipljiva sila nikakor ne bo olajšala njihovega trpljenja in da je naše posmrtno življenje točno takšno, kot si ga sami ustvarimo, na pa takšno, ko ga določi neka višja sila.

4. Kako Črtomir nagovori svoje soborce v boju? Katero vrdnoto izpostavi?

Črtomir svojim sogovorcem nameni izjmo smiselne besede. Izrče jih v hipu, podžgan z ugotovitami tistega trenutka, a so kljub temu tako močno utemeljene, iz njih sije tako prečiščena in skristalizirana ideja, da je nemogoče priti do kakršne koli druge ugotovitve, kot do te, da je o njih razmišljal že dolgo časa in da jih je vse od prvega dne svojega poveljevanja poganom nosil v globinah svojega srca.

Situacije jim ne prikriva, saj verjame vanje, kar jim tudi pove.

Svoj govor začne z opisom stanja, razloži, da jim zmanjkuje hrane in pijače ter da ne bodo mogli več dolgo vzdržati v boju s kristjani, saj jih bo lahkota premagala. Pove, da ne bo nikogar obsojal, če ga želi v tej nemogoči situaciji zapustiti, a sam je odločen, da bo poiskoval s prebojem med temno nočjo, ko bodo sovražniki spali. Po tem, ko predlaga svojim soborcem, da mu sledijo in že ugotavlja, da so vsi dovolj pogumni in popolnoma predani njihovem boju in da ga bodo vsi v njem še naprej podpirali, sledi neizmerno znamenit verz "*Narvéč sveta otrokom sliši Slave.*"

Njegov govor se zdi morda nekoliko dolg, a je bil nedvomno potreben, da je spodbudil soborce v še zadnje pogumno dejanje, z njim je pričaral podobo, ki se ji ni bilo mogoče izmikati.

V svojem govoru je izpostavil tri vrednote, poimensko je omenil vero v svobodo in neuklonljivost, iz njegovih besed pa kar veje pogum, ki je za njegovo početje in početje njegovih pajdašev nedvomno potreben.

5. Zakaj je Črtomirova vojska poražena? V kakšnem stanju je Črtomir?

Črtomirovo vojsko porazi šestkrat večja vojska, ki je v neizmerno boljšem položaju: so dobro prehranjeni, oboroženi, spočiti in prepričani v svoj prav. Nasproti jim stoji majhna, popolnoma sestradana vojska, ki se je pravkar podala na svoje zadnje dejanje, v svoj zadnji spopad, do katerega je prišlo predvsem zaradi nepripravljenosti poganov sprejeti novo in nepoznano vero, ki so jim jo predstavili predvsem kot nasilno, vsiljevano, ne pa kot miroljubno, kar bi naj bila. S takšnim razmerjem moči soočenim poganom ne pomaga niti zavest, da branijo svoj deželo, svoje ljudi in svojo vero, tudi moč, ki jim jo ta vlije, ne zaleže.

Črtomir se kot njihov poveljnik srečuje predvsem z moralno odgovornostjo do svojih vojakov. Njegova vest mu ne dopušča, da bi jih pustil umreti, sam pa bi preživel s strahopetnim pobegom. Poleg tega ga pesti tudi dejstvo, da jim je zmanjkalo živeža in da drugače, kot z izpadom ob nepričakovanem času, nimajo možnosti, da preživijo še nadaljno obleganje. Obstaja tudi druga pot, ki bi predstavljala skoraj gotovo preživetje, a bi bilo to brez svobodnega sonca po njegovem mnenju nesmiselno, saj bi bili le marionete tujih oblastnikov. V notranjem boju, kjer smrtna nevarnost stoji nasproti zaslužjenosti in podrejenosti, prevada stah pred pokorevanjem tujim ukazom, kar pripelje do tega, da se Črtomir odloči, da bo svoje vojščake poiskusal prepričati v boj z mnogokrat premočnim nasprotnikom, v kolikor pa se mu ne bodo želeli pridružiti, se bo s kristjani spopadel sam.

6. Krst je drugi del pesnitve, ki pripoveduje tudi zgodbo o med Črtomirom in Bogomilo pred krvavim bojem. Koliko je bila stara Bogomila, ko se je zaljubila v Črtomira, in kakšen je njen značaj?

Bogomila je bila stara 16 let, ko je med vsakoletno daritvijo boginji Živi spoznala ljubezen svojega življenja.

Že zgodaj v svoji mladosti je morala odrasti, v kar jo je prisilila vojna, a je kljub temu ohranila svojo otroško nedolžnost, svoje lepote se sploh ni zavedala, prav tako tudi ni klonila ob lepih besedah mnogih mladih sogovorcev. Nato je spoznala Črtomira in se vanj zaljubila. V tej ljubezni je bila popolnoma neomajna, tudi po tem, ko je morala sprejeti novo vero, tudi po tem, ko ji je domovina pred očmi razpadla na kose, jo je grela in neusahljivo tlela na dnu njenega srca.

Lahkotnost, s katero se je pogovarjala z edino ljubeznijo svojega življenja o tem, da se na tem svetu nikoli ne bosta mogla združiti kaže na to, da je bila tudi izjemno psihično močna oseba in da ni hitro klonila pod pritiskom teženj okolja, v kolikor seveda kot poraz ne štejemo tega, da je svoje prave želje potlačila na dno srca in se posvetila stvarem, ki so ji jih takratne razmere omogočale.

Glede spopadanja s težavami ni bila revolucionarka, novost pa je morda predstavljala svojim ljudem s svojim odnosom do krščanstva, v katerem je živela kot popolno nasprotje krščanskih vojakov, ki so ustvarili vesplošno morijo, da bi ljudi pripodili na svojo stran; Bogomila jih je k sebi in Bogu povabila z nežnimi besedami in vmesnimi opombami in popravki, kar je mnogokrat vodilo do večjih uspehov in bi bilo z minevanjem let gotovo bolje za krščansko vero.

7. V štirih povedih opiši, kaj se je zgodilo pri slapu Savica.

Črtomira do slapa Savica pripelje znan čolnar (katerega uslugo Črtomir poplača z razkritjem skrivnega zaklada), po svojem prihodu pa mora počakati še do naslednjega jutra, ko njegovo čakanje prekine glas Duhovnega, ki mu oznani veselo novico; Bogomila je še živa. Prešeren plane v objem svoje velike ljubezni, a se mu ta le neodobavajoče izvije iz objema in mu pove, da se je zaradi velike stiske med njegovo odsotnosjo dala krstiti in ga seznaniti s tem, da čas njune združitve še ni napočil, napočil je čas njune ločitve, kar se bo spremenilo šele v njenem posmrtnem življenju.

Čromir se nemudoma odloči, da se bo dal krstiti in se o tem pogovori z Duhovnim, ki ga tudi krsti. Po svojem krstu še poslednjič v svojem življenju uzre ljubljeno Bogomilo in nato odide v Oglej, kjer postane duhovnik in se od tam duhovniško posvečen odpravi širom po svetu pokristjanjevati z besedo, ne z mečem.

8. Čemu se je Bogomila pokristjanila?

Bogomila je večkrat na samotnem kraju na otoku, kjer je živela s svojo družino, med tem ko je Črtomir dhajal proč od nje, premišljavala o njuni ljubezni in se bala, da bo minila kot val, ki ga razpiha veter. O tem je vse pogostje premišljala po tem, ko je njen ljubljeni odšel v boj za pogansko vero; njeno razmišljanje je trajalo vse do trenutka, ko te negotovosti ni mogla več prenašati in je odupala nad njuno ljubeznijo, saj je sklenila, da je tveganje preprosto preveliko. Nato pa je nekega dne, ko je šla poizvedovat o novicah z bojišča, naletela na Duhovnega, ki je učil njene sonarodnjake, pogane, da je Bog bog ljubezni. Po njenem odhodu je ta pristopil k njej in jo vprašal, ali sme na domu njene družine rezlagati o svojem Bogu. S tem ji je ponudil možnost, da vse svoje skrbi in notranje neuspele boje zaupa v varstvo neki višji sili, pod katere moč je stopila s krstom, ki ga je prejela že prvi dan po tem, ko ji je Duhovni na domu razložil njegovo, in nato tudi njeno, vero.

9. Zakaj Črtomir dvomi v krščanstvo?

Črtomir je bil poganski vojskovodja, ki je vodil poslednjo četo poslednje poganske vojske v boj proti pokristjanjevalcem. Na tem položaju je uzrl vse grozote, ki so jih v imenu ljubezni zagrešili kristjani; videl je potoke krvi, ki so tekli po deželi Kranjski, videl je rane, ki so jih zadali meči Valjhunovega vojstva, videl, kaj stori krščanska puščica in živel s tistimi, ki so zaradi kristjanov, ki so se razglašali za nosilce miru, trpeli ob izgubi notrenjega miru, ki jih je zapustil ob smrti njihovih ljubljenih, ki so jih pomorili kristjani.

Vsega tega ni mogel povezati s temeljno predpostavko krščanstva, namreč, da je njihov Bog nosilec miru in da lahko v njem uživajo vsi, ki so pod njegovim okriljem in da odpušča vsem, ki sa kadarkoli storili kaj hudega.

Poleg tega je bil do nove vere nezaupljiv tudi zato, ker je celotno svoje življenje sledil navodilom in zgledom očeta, ki je bil ugleden starešina, in mu ta ni pokazal druge vere, kot pogansko. V njej je živel, molil in delal in ni bil zmožen kar naenkrat preskočiti na novo vero, ki se je tako močno ločila od njemu znane.

Med njegove dvome pa ni bil tako močno zasidran pomislek o tem, kaj se bo zgodilo z njim po tem, ko se bo dal krstiti in bo postal kristjan. Po mojem mnenju bi se moral prav tega najbolj bati, saj nemudoma po tem, ko se odloči, da po postal kristjan, Bogomoli pove, da je mnenja, da je sedaj zanj najbolj primerno skrivanje in beg po gozdovih; postane pravi strahopetec: kot pogan se je bil sam pripravljen zoperstaviti Valjhunovi vojski, kot kristjan pa razmišlja le o begu. Tu mu povod za to daje misel, da vse v življenju ni odvisno od njega, temveč od neke nevidne sile, ki mu bo oprostila njegove morebitne napake in se tako niti ne potruji po svojih najboljših močeh, kot bi se v primeru, da ga ta višja sila ne bi varno nosila v svojem naročju. To je možno najlepše ponazoriti z naslednjo prisposobo: če želiš splezati na veliko skalo in si privezan na varovalno vrv, ki te bo rešila gotove smrti, na tveganem delu vzpona ne boš napel vseh svojih moči in morda prav zato ne boš nikoli dosegel vrha previsne stene. V primeru, da pa varovalno vrv odvežeš in se zaveš, da boš v primeru, da vložiš premalo truda, gotovo umrl, vsekakor v strahu pred smrtjo stegneš roko še deset centimetrov, ki so te od oprimka ločevali v prejšnjem poiskusu, in ga dosežeš ter se zmagovalno povzpneš na vrh pečine.

Tako je Črtomir brez zagotovila, da bo vse v redu, vlagal v svoje življenje veliko več truda; po tem, ko mu je bilo ponujeno varno zavetje, je kot mrtva riba splaval s tokom.

10. Kako se njuni poti razdružita?

Prvič se za dalj časa in z neznanim časom ponovnega srečanja Črtomir in Bogomila ločita, ko Črtomir odide v bojno prosti pokristjanjevalcem, Bogomila pa ostane ob domačem ognjišču. A ta konec še ni bil dokončen, kljub temu, da se je njuna nesreča med ločitvijo le še stopnjuje, mora priti do ponovnega srečanja, ki Črtomiru razkrije, kako se je spremenila njegova največja ljubezen, kar dokončno zlomi tudi njega. Tako polen obupa pristane na takojšnji poslednji razhod z Bogomilo. Po tem, ko ga je Duhovni na njeno nekajminutno prigovarjanje krsti, jo le še zadnjič pogleda, nato pa brez plamena življenja v srcu odide v Oglej, kjer se pridruži krščanskim duhovnikom.

Ta njuna poslednja ločitev je tako dokončna, kot je le lahko: nikoli več ne slišita drug za drugega, Prešeren pa v pesnitvi niti ne razkrije, ali sta po svoji smrti le učakala svojo tako težko pričakovano ljubezen.

Prešeren je z načinom njune ločitve (bogomila gre domov, Črtomir pa po svetu) podzavestno nakazal svoje mišljenje, da morajo/da naj bi ženske ostajale doma, medtem ko bi naj moški skrbeli za njihovo gmotno stanje in zase.

11. Označi oziroma ovrednoti Bogomiline in Črtomirjeve odločitve.

Odločitve glavnih oseb Prešernove pesnitve se mi zdijo popolnoma nerazumske, celo absurde.

Ne vidim povezave med Črtomirovo odločitvijo, da se bo dal krstiti, ki jo je sprejel brez pomišljanja in njegovim neuklonjivim bojem, s katerim je v smrt popeljal vse svoje soborce le zato, da bi ostali svoje vere.

Smisla ne vidim niti v Bogomilijinem krstu. Zdi se mi popolnoma nesmiselno, da se je odrekla vsej svoji ljubezni in jo potlačila. Ničesar ni dobila v zamen, le prepričanje, da bo vse v redu. Črtomir ji tega nikakor ni mogel ponuditi, a bi morala Bogomila nedvomno spoznati, da ljubezen občasno zahteva nekoliko tveganja. Zahteva, da se ne bojimo skočiti v prepad in se zanesemo na ljubljeno osebo da nas bo na dnu ujela v svoje roke.